

ᠨᠠᠭᠤᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ

ԵՐԿՐՈՐԳ, ՏԵՐԻ, ԹԻԻ 55

Q. U. I. B. S. O. B. L.

ՄԻՐՎԵԹ 10 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1841

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

5 Զոհարանք :

— Մ • Կոմսը Վրոնիկզմարք Բրուսիայի զեսպա-
նը մե կնեցաւ (ժրեստ երթալը 1 յատկիւս անուն ա

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

W' h'mu 1) L Ng'hp :

Երազիս մէջ կը թուէր ինծի թէ մեռած ըլլալով ի,

1) Բանաստեղծները կրկին թէ՛ Ս՝ինոս իմաստուն օրհնադիրը կրէտացուց, իր արգարասիրտութեանը հաւանք, մեռնի՛նէն ետքը զԺողովի դատաւոր ընտրուեցաւ :

Էրտորիական Լեյոի շտեհնաւով . աւ այժմ՝ Ս .
Ռէհէնէրի յանձնըւեցաւ յիշեալ դեսպանին պաշ-
տօնը :

— ԼՆցած շաբթու () ամանեան նաւերը, երկու
Փրեկադ, զօրվէդ մը և չորս փոքր նաւեր Վերիտէն
և Երմիրէն եկան :

— Դ, որին Վ սե . Կոմս տը փոխթուայ դադղ իացուց
դեսպանը իրեքշաբթի օր իր հրաժարական այցելու
թիւներ ըրաւ՝ Կ . Ի . Եպարքոսին , Սէրաբէր փա-
շային և Բիթմ փաշային : Դ, որին Վ սեմութիւնը՝
Վ համփաւ Բքային ալ ներկայանալու է ասկէ մեկ
նեղէն տուաջ , որ հաստարակօրէն կը կարծըրի թէ
եկող ամուռն պիտի ճամբայ ելայ : Երբևի թէ Գաղ-
ղիայի կառավարութեանը կողմանէ շոգենաւ մը պի-
տի դայի իշխալ դեսպանը Գաղղիա տանելու հա-
մար . և հաւանական է որ նոյն շոգենաւին մէջն ըլ-
լայ՝ Էօնուայու յուլիս 3 դաշնադրութեանը ստորա-
գրող Գաղղիացի գործակալը՝ որ Կոստանդնուպօլիս
կըգայ լիակատար իշխանութիւն ունեցող պաշտօ-
նատարի պատուանունով :

— Երեկ ցաւալի դիպուած մը պատահեցաւ ար-
քունի դանձատան պաշտօնատար մարիէ նաղբին
բըրբոր իր բնակարանէն Բ. Կուռը կեր[ժութ] կաւ-
ըն ձիերը ոտնձը (կէմբ) ակունանուն վրայ տուն-
ով կտորկեցան ու ամենեւին հար չէր կառավարել
անոնք . ուտող[Կ], Վ սե . վախնալով որ մեծագոյն

ճան էի դժոխքիցն գաւիժը և կը սպասէի Սինոսի առջևը
դատվելու : Ենկիպնստած էր ըրարձր աճնոի մը վրայ և
իւր ահել զըլուր կերևար առջևի գրասեղանին վրայէն .
ձաւ կոշիկ կայնած էր Դ) Կերբերոս և աջ կողմը Լ, ղիւսևան
դաշտին պահպալանը :

— Հարցույ Ս'կնոս իր առջև դրանք ող քաղթեղ
(շխման) ողի մը, թէ ի՞նչ կը գործէիր աշխարհի մէջ:

— Իձիշէ էի եւ , պատասխանեց ողին , ու կը ջա-
նայի աշխարհքին խղէկութիւն ընել Հիւանդները բը-
ժըշկելով , բայց բոլոր իմ տըւած գեղերս օգուտ մը չէին
ըներ , և հարիւր Հիւանդին իննըսունը կը մեռնէր : Ըյ-
սու ամենայնիւ յանցանք չունէի , անանկ դարու մը մէջ
գտնուլկցայ -որ ամմէն բան կարգադրւած էր , ու ես ալ
կանոնաւոր բժիշկ մը սեպւած էի , սակայն տարաբաշ-
դութեամբ իմ կարգադրութիւններս փոխանակ բժշկելու
Հիւանդները՝ կը մեռցունէին : Բայց երբոր տեսայ որ
տըւած գեղերս օգուտ մը չէն ըներ , ուրիշ հնարք մը բա-
նեցուցի պարզամիտ ժողովուրդը խաբելու ու դրամ յա-
փը շտակելու համար : Վասնի մը մարմնապաշտ երեւելի
պղծեւորու հետ բարեկամացայ , որովք խիստ շատ հա-
մարմունք ունէին ռամկենիւրուն առջին իրենց կեդա-

1) Ընասպենալ շուն մըն էր հռագլխի, պահապան
դժոխքի զրանը :

Ճախորդ գեպուհածի մը չի հանդիպի , իրեն կառքին մէջէն դուրս ցախէկոյ . բայց գժբաղդաբար մէկ բազուկը և մէկ ոտքը խորտակեցաւ . կը յուսացի որ աս աղէտալի գեպուհածը ուրիշ ցաւալի հետեանքներ չունենար :

— Մ . Պէնքհէտ , որ հիմըկու հիմայ 1 օրտ ժոն
սըմալի տեղը գեապանութեան պաշտոնը կը վարէ ,
ուրբաթ օրը Բ . Լապարքոսին և Իիֆաթ փաշային
հետ անտութիւն ընելու զնայ : Լս էրևելի պաշ-
տոնատարը ներկայանալու է նաև Վեհապառ Բը-
քային :

— Օտանեան նստերը որ Պօղազ իջին կը կենային, անցած ուրբաթ բողոքն աւ խեղճութենէն մը տան . այժմ ուրիշ նաւ չի կայ դուրսը, Կիւրիտէն ետ դարձող նաւերէն 'ի դատ :

— Ուրբաթ օր՝ Կորինն Ու հասփառութեան քաղ-
տուկարններուն մէկը Բարձրագոյն Վրանը առաջին
Թարգմանին հետ գնաց Ս. Ս. Լէկէնը Բրուսիայի
գործակալին տունը, անոր շնորհաւորելու համար
Կորինն Ու հասփառութեան կողմանէ Բրուսիայի Ըս-
գաւորին ծննդեան տարեդարձը :

— Քանի որ ատենէ ՚ի վեր զանազան վէճերը՝ որոնք ծագած էին Արեւիկացի երեւելներուն մէջ , լրմննալու վրայ են : Ան գործակալները որ անգաժ

ւորութեամբը, որով արտաքին պարկեշտութիւն մը կը
ցուցունէին, (թէպէտեւ ամենեկեայ զգուշիկ մոլութիւն-
ներով՝ մանաւանդ ազահոյութեամբ լեցած էին) ուստի
քանի մը հաստոր բժշկական գրքեր ասոր անոր լծարդ-
մանել տալով՝ նոյն պոնծերուն իշխանութեամբը տրպեկ
աւելի, ոյն որ Լսեմպիոսի պատգամներուն պէս շատ
ընդունելի կըլան տրեւաներուն, ու իսկոյն հեռաւոր քաղ-
քներ իրկելով նոյն գրքերէն՝ բնութեամբ ծախիկ
տրւի: Իսկ ինչ կը ցաւիմ տէր Սիւնոս, որ Լեւոնտայ պաշ-
տօն մասնացանդ քաղքները ոտքի տակ աւելն իմ բարե-
կամ պոնծերուս հրամանը և իմ գրքերս ամենեկն չըն-
դունեցին . . . :

— Լսարանը սածղբաւ է, ըսաւ: } Ինչո՞ւ . ա՛ռ աս ու-
րուականը կ'ըբերո՞ւ: Լ'սմէ՞լագէս ան չար գազանը ակ-
ռաները կըճտնուի, և ուրախութենէն ուռնալու ձայներ
հասնելով յարձակեցաւ ողորմելիին վըայ և գետնին երե-
ւէն քաշըշելով գծօխքը տարաւ:

— Դուք ո՞վ ես, ըստ անաչառ դատաւորը, բարակ ու
ովոր ուրուականի մը՝ որ՛կամաց կամաց տոջեր եկաւ :

— Իսկանաստեղծ էի. ու ճպրան նման միշտ կերպ էի, ա-
ռանց հասնելու իմ բաղձանքիս . . . :

— Կորիւր դժուիրք քնա՛, պուսաց Սինոս բարձր
 խայնով և զարհուրեցուց ուրուականը . բանաստեղծները
 նաև կրեք բարեգործութիւն չեն ըններ աշխարհի մէջ ,
 լլ կող նն . . . իմ օրէնքս կը գատապարտէ զողերը

ձմեռ եկան աս դործին համար ետ դառնալու սրտ-
րաստութիւն կը տեսնան :

— Սերբոփ անուն անգղիական շոգենաւը՝ որն որ
Լճեր Պէշերը բերաւ հոս , անցած ամսու 30 ին
կըկին մեկնեցաւ Մարդա երթալու :

— Կալազէն եկած շոգենաւով՝ հրկիզութեան ա-
ղէտալի լուր մը իմացուցաւ , որն որ Վառնայի մէջ
պատահելով բաղլիքին մէկ մասը պրեր է :

— Կառավարութիւնը իմանալով որ քանի մը ա-
տենէ 'ի վեր խարդախ (խալպ) սեհիմներ տարած-
վեր են մայրաքաղաքի մէջը , խալպի հարկ եղած
միջոցները բանեցուց որ շուտով աս անկարգութեան
առաջըն առնուի : Վարդաբին կառավարութիւնը
մեծ փութով ու զգուշութեամբ կը փնտրուէ ասանկ
խարդախութիւն ընողները . ուստի անշուշտ շատ
չերթար ձեռք կը ձգեն զանոնք ու արժանաւոր պա-
տուհասով պատժելով , չարադործներուն զգուշու-
թեան օրինակ մը կըլլայ :

Պողաղ իշին Սարը ետ ըստ զեղը , քանի մը
տարի է որ , պղինձի հանքով (մատեն) գտնուեցաւ ,
բայց մինչև հիմակ անգործ կը մնար . այժմ աս
գործառնութեանը ձեռք գայնելու համար ընկե-
րութիւն մը կը հաստատուի , որն որ հարուր բաժին ը-
լայ պիտի , ամմէն մէկ բաժինը՝ 2000 զուռուշ
կանխիկ հատուցանել . ինչ աղբէ որ ըլլայ անգամ
կրնայ գրվիլ աս ընկերութեանը , որուն խարժրա-
գոյն Վուրը՝ տանը հինգ տարեկար թոնութիւն կու-
տայ որ բանեցրեն . նաեւ պղինձէ 'ի դատ ուրիշ մե-
տաղ ալ թէ որ ելէ , յիշեալ ընկերութեանը պի-
տի ըլլայ . Տէրութիւնը բոլոր արտադրեալ մետա-
ղէն միայն չհարուրին 15 տունելու է :

Ըս գործառնութիւնը քաջ հանքադէտ շէթեմ
պէլին առաջնորդութեամբ կըլլայ , որ ութը տարի
փարիզու հանքաբանութեան դպրոցը տալիքը ուն-
թիւն ըրած է : Տէրութեան ծախքով . հիմակ
երկու տարի ետք դարձաւ ու աս հանքին վրայ
հարկաւոր եղած քննութիւնները՝ կրնէ :

գծողը երթալու :

— Վառնայի , ըստ ոգին . տէր Սինոս շատ սխալ
է կարծիքդ , ես քննա գործութիւն ըրած չեմ

— Պապանձէ . աղէկ գիտեմ ձեր ինչպէս ըլլալ .
թէպէտ չէք գողնար ձեր ընկերին ունեցածը , բայց կը
գողնաք նախնեաց գաղափարները , և հազուադէպ գի-
րերուն նիւթերը , որոնցմով կը պարծիք ստանի ժողո-
ւորդին առջև քանի մը տուն ոտանաւոր շե-
նելու որ ըլլաք , այնքան կը բարձրամտիք որ մինչև դուք
ձեզի բանաստեղծ անուն կը դնէք սուանց ամբնալու
ու ստանի ժողովուրդը խաբելու կը ջանաք . բնաւ միտ-
քերնիդ չէք բերեր որ մեծ բանաստեղծները անգամ ,
որոնք Լաղլեսան դաշտին մէջ յաւանական ուրախու-
թիւնը կը վայելն հիմակ , իրենց սքանչելի բանաստեղ-
ծութիւններուն փոխարէն , ամենէին չի համարձակեցան՝
քանի որ աշխարհքի վրայ էին , բանաստեղծ անուն տալ
իրենց . թէպէտ և ընտիր ակորժակ ունեցողնե-
րը բանաստեղծ անունեցին զանոնք և կանաւանն
միշտ

— Ո՛հ , տէր Սինոս , թողութիւն կը խնդրեմ
բեղմ , յիշաւի չի ձանցցայ իմ չափս , ու ինքզինքս չ-
մերտի , Վիրիլիոսի և ուրիշ քաջ բանաստեղծներուն
անգղ զբրի , թէպէտ և անոնց ստուերը անգամ չէի . բայց

Հատերը կը հաստատեն թէ յիշեալ հանքը ա-
ռատ է , ու հարուրին 20 կուտայ . բայց քանի մը
գաղղիացի քիմիագործներ , որ հոս կը գտնուին ,
նոյն կարծիքը չունին . ու հազու թէ հարուրին 8
կամ 10 կրնայ տալ կրակն : Ուստի ասոր վրայ ալ
աւելի հաւաստի ըլլալու համար , պետք է որ ծախքը
չի խնայվի ու ճիշտ զննութիւններ ըլլան :

— Բորակի (կեօվէրչիէյի) հանքերը կարգի
գրվելու համար , արքունի վառարանէն արհես-
տագէտ անձինքներ խրկուեցան թէ Ուուրի և
թէ Վնատուրի կողմերը , որպէս զի ան տեղանքը ե-
ղած հանքը նոյնի որ արժանապէս քննեն , և անոնց
արտադրութիւնները , որչափ չորս է , շատցնեն :
Ըս գործառնութեան համար հարկաւոր եղած գոր-
ծարանները հետեւեալ պիտի շինվին :

ԶԱՄԻՌՆԻՒ

10 Հոկտեմբեր :

Ընցած ուրբաթ օր Ն . Վ հաստատութեան
Բուրսիոյ Թագաւորին տօնին պատճառով , տաճկի
Ֆրէկաթը ու անգղիացեաց գորվէթը ճաֆնէ , որ
նաւահանգիստի մէջ գտնուած երկու պատերազ
մական նաւերն էին , Բուրսիոյ Թագաւորական զը-
րօշակը բացին աւտուանց , ու կէս օրին ըստ սով-
որութեան բարեկցին :

— Ընդհանրապէս օրագրութիւնները կը ծանե-
ցանեն թէ Տամ աիւ Լաք նաւը սեպտեմբեր 2 ին
Լոնտայէն մեկնեցաւ Կոստանդնուպօլիս գալու ,
ուր կը բերէ տէրութեան փողերանոցի համար
պէտք եղած մեքենաները . կըսվի թէ անոնց արժե-
քը 30,000 լիւրէ սխէւլին է :

— Կորին Բարձրութիւն (Ռոսքանայի) Սեծ
Վուրը , Լոմբիու իր հիւպատոսին 250 Վ ենետիկի
ռակի խրկեց , Թոսքանայի հպատակներուն համար ,
որոնք որ կրակին ատենը նեղութիւն կրեցին :

կը խնդրեմ 'ներէ' իմ ակարամտութեանս . . . երգում
կընեմ'նաւ որ բնաւ խաբեալութիւն ըրած չեմ , այլ
բոլոր գրութիւններս բուն իմ նմաց գաղափարներն
էին , ինչպէս և այն ոտանաւոր երգերը որ գրեցի մեռնե-
լէս առաջ , ձեր բարձրութեան պատուին համար

— Սե՛, իմ պատուոյ համար ոտանաւոր գրեցի

— Հրաման Տէր , տաներկուքէն աւելի

— Թէ որ իրաւ է աս բանը , շարունակեց Սինոս , դա-
տաստանը կը փոխվի , կը տեսնամ որ սիրտը բարի է . . .
վերջապէս հրաման կուտամ՝ քեզի Լաղլեսան դաշ-
տը մտնալու . ոսկայն հոն տեղ պարտիս միշտ ոտանա-
ւոր երգել իմ պատուոյ համար

Բանաստեղծը մեծ ցնծութեամբ ծոնկի վրայ ինկու
դատուորին առջև , որ յանձնեց զնա պահապանին Լա-
ղլեսան դաշտը տանելու :

— Ուրիշ ողի մը սկսեց խօսիլ , թէ զննոր էի ,
ծառայեցի՞ մեծամեծ մարդիկներու : և ինչպէս որ կը
տեսնաս մէկ սրունգու և մէկ բաղուկս կորսեալ ըլլալով՝
յայտնի կերեալ որ բոլորովին հնազանդէի իմ մեծիս .
սակայն գրեթէ անթի մեռայ հիւանդանոցի մը մէջ . և
այս եղաւ տրիտուրիմ՝ քաջասիրտ ծառայութեանս :

— Վուր քաջութեանը և քաջած տառապանքիդ հա-
մար , ըստ Սինոս , արժանի ես Լաղլեսան դաշտին . և

Ընցածները 'կորին Վ հաստատութիւն բարե-
գութ Մըքան' Տէրութեան զլխաւոր պաշտօնատար
ները՝ հետը , Իսկիւտար ըսլած շոգենաւով Միք
Ստեֆանոս գացեր է արքունի վառարանը , որ
պէս զի ինքն անձամբ ակնաստես ըլլայ աս երեւի
գործատունին բարեկարգութեանը ու յառաջագի-
մութեանը . որն որ Բարձրագոյն Վուրը յանձնած
է 'ի վաղուց անտի բաղաճանձար խնամոց Սեծա-
պատիւ Հովհաննէս աղային և Պօղոս աղային հատ-
եանց : Վ սեմափառ Հարպիէ Միշերի Լիւ Նեճիպ
փաշային հրամանով արգէն պատրաստուած էր
մեծահանգէս ճաշ մը՝ Կորին Վ հաստատութեանը
ու բոլոր նախարարներուն համար . որուն լըմնեա-
լէն ետքը , Սեծագոր Լեքնակալը հրամայեց որ իր
ներկայութեանը՝ զանազան տեսակ վառարաններու զը-
րութիւնը քննվի ու փորձվի : Տէրութեան պաշ-
տօնի մէջ գտնուող բոլորացի ճարտարագործ-
ները (ինճէնէօր) և ուրիշ այլաղբի արհեստագէտ
ները ներկայ էին , ու զանազան գործիքներով ու
հրաճիք զէնքերով փորձ ընելով բաղաւորեցին յիշ-
եալ գործատունին վառարանը՝ անգղիական արքու-
նի վառարանի հետ . որուն ըստ ամենայն մասին հա-
մեմատ գտնուեցաւ զորութիւնով ու սաստկութիւ-
նով :

Կորին Վ հաստատութեան հրամանով ու անոր
ներկայութեանը՝ Վերամեծար Հովհաննէս աղան
հատեան՝ պատիւ ունեցաւ քանի մը քիմիական վեր-
լուծութիւններ ընել . որոնց վրայ խիստ գոհ ըլ-
լալով Բարեգութ Լեքնակալը՝ իր սրտին բարեհա-
ճութիւնը յայտնեց մարդասիրաբար իր հաւատա-
րի՝ ու հանձնարեց պաշտօնատարին : Վ մանապէս
բոլոր զլխաւոր նախարարներն ալ գովեցին անոր
ընտան (նարաղիտութիւնը ու յաջորդութիւնը
ասանկ արհեստական գործառնութիւններու համար :
Բարձրագոյն Վուրը , 'ի նշան մտերիմ հաճութեան ,
Պօղաղիւն եղած կաշի շինելու արքունի գործատու-
նին կառավարութիւնն ալ յիշեալ Հովհաննէս աղայ-
ին ու Սեծապատիւ ճարտարապետ Կարապետ աղայ

հրամայեց հոն երթալու :

— Վուր ո՞վ ես նայիմ , ըստ . դառնալով կնկան ու-
րուականի մը :

— Վերյարդի կնիկ մըն էի աշխարհի մէջ , պատաս-
խանեց ողին , իմաստասէր և բանաստեղծուհի էի . ամ-
մէն մարդ կը յարգէր զիս և կը զմայլէր իմ գրածներուս
վրայ

— Բաւական է պօռաց Սինոս , աղէկ հասկըցայ ու
գիտեմքու իմաստուն ու գիտուն ըլլալդ , բայց չե՞ս գի-
տեր որ լոկ գիտութիւնը առանց բարի վարուց պատար-
կելի է , մանաւանդ թէ որքան աւելի գիտուն ըլլայ կին
մարդ մը , այնչափ ալ՝ համեստութիւն պիտի ունենայ
աղէկ հոգ տանելով իր զուակացը բարեկրթութեանը
վրայ :

— Ո՛հ , տէր Սինոս , կրկնեց ողին , կարծեմ թէ կը
սխալիք , որովհետեւ յանդիմանութեան խրժանաւոր
վարք մը չունեցայ աշխարհքի մէջ . բայց իմաստակ ու
տգէտ մարդիքները իմ բնական հանձարիս ու գիտու-
թեանս վրայ նախանձելով գէշ զրպարտութիւններ ը-
րին ինձի , բայց ես քու արդար դատաստանիդ կը
յանձնեմ զիս , ու կը յուսամ որ իմ ունեցած բա-
նասիրական աշխատութիւնս չեւ թողուր առանց վարձքի :

— Թէ որ ատանկ է նէ , ըստ Սինոս , գնա՛ հան-
գըստացի՛ր Լաղլեսան դաշտին մէջ իմաստուն ու հա-

ին յանձնեց . որպէս զի վաւարարանին պէս , շոգե-
շարժ մեքենաներով բանեցնելու համար հարկաւոր
եղած կարգադրութիւնները գործքի գնեն : Աս գոր-
ծատունին մէջը գտնադան , տեսակ կաշի կը շինվի՝
վնեւորներուն կօշիկի , փաւակայի և ուրիշ հար-
կաւոր բաներու համար :

Կը յուսանք թէ՛ արժանապէս բնորոշման հայ-
ազգի վերափոխութեան բարեփոխութեան , քիչ
տունին մէջ աս արքունի գործատունն ալ կրնայ
հաւասար ըլլալ վաւարարանին բարեկարգութեանը
ու յաւաքադիմութեանը . ուր տեղ անցած մայիսին
մենք անձամբ գայինք ու պրոտրոցանք . ուստի
կրնանք հաստատել թէ՛ Աւրոպայի բարեկարգ
գործատուններէն ամենէնին ետ չի մնար :

Անշուշտ բոլոր ազգասէրներուն սրտին մեծ մը-
խթարութիւն է , ու մեր հայոց ազգին պարծանք
կը համարվի , որ ասանկ շոգեշարժ մեքենաներով
բանվելու երևելի գործատուն մը , Աւրոպայի ար-
հեստագէտ մարդիկներէն ամենէնին կարգաւորութիւն ու
հարկաւորութիւն չունենալով , յիշեալ ի հծաղա-
տիւ Յովհաննէս աղան Տատեան՝ ինքը իր ճարտա-
րամտութեամբ կարգի գրած է ու շատ յաջողա-
կութեամբ կը կառավարէ զանիկա :

Աս բարեսէր անուանական անձը , շատ ատեն չէ ,
Լիզիայէն շոգեշարժ ազօրիքի մը (տէլիփոնի)
մեքենաներ բերել տված էր , ու շինել կուտար իր
մասնաւոր հաշուին : Այլ Սոսիֆանոս գեղը : Հիմակ
կը լսենք թէ , աս օգտաւէտ գործատունութիւնը խիստ
յաջողակ վախճան մը ունեցեր է : Բանի մը անդ-
ղիացի ու գաղղիացի մեքենագործներ յատկապէս
աս ազօրիքը տեսնելու գացեր են , ու շատ զարմացե-
ր են վերալիշեալ Յովհաննէս աղային բաղմնահան-
ձոր յաջողակութեանը , որ առանց իրենց օգնակա-
նութեան , ի՛նչպէս կրցեր է ասանկ կարգի գնել
ու բանեցնել տալ : Աս ազօրիքը՝ օրը այսինքն 12
ժամուն միջը՝ 120 զուռուշ ծախք ունի . մեքենա-
ները չորս ձիւ ու ծ ունին , ու մէկ ժամուն մէջը
4 բլիէ ցորեն կաղայ ու կը մաղէ իրեք տեսակ .

այսինքն խիստ բարակ նաշնհի (նիշատախ) պէս ,
միջակ , ու խոշոր աւաղի պէս : Ազօրիքին կրա-
կարանին պատին կից՝ փուռ մը շինել տալով , ա-
ռանց ուրիշ կրակի ու ծախքի՝ հարկաւոր եղած հացն
ալ կեփվի : Տէրութեան երևելի նախարարներէն
շատերը տեսնալով աս շոգեշարժ ազօրիքին ասանկ
առաջ երթալը , իրենք ալ կը ցանկան շինել տալ
ազարակնուն (ջիֆթիկին մէջը) :

Գաղղիացի ծովագետ պարոն Լա Սիւսը՝ որ ա-
րեւելեան կողմը գտնուող գաղղիացոյ պատերազ-
մական նաւերուն կը հրամայէ , կիրակի կէս օ-
րէն ետեւ իջնիւր հասաւ Ենֆէքթիպը կողմէ՝ վա-
շկալով , որուն հետ կար նաեւ Կանգի-Ֆէթիի ա-
նուն մեծ նաւը , Բալիբոս անուն Ֆրէկազը , Բե-
սիսիտա պուրը և Լէշտոն շոգենաւը : Աս նաւերը
երբոր նաւահանգիստը հասան , տաճկի Ֆրէկազը
և օտար տէրութեանց պատերազմական նաւերը
թնդանութեւր նետելով բարեկեցին վերալիշեալ
ծովագալը :

— Հարաւթ իրիկուն քաղաքիս պատնէշներուն
և տաճկի Ֆրէկաթին թնդանութեւր , ու նաեւ
բարկաթիւ հրացանները ծանուցին Բամաղան ամուս-
տիկը :

— Խաֆիի պահիր կաշված շոգենաւը շաբաթ ա-
ռաւօրուն հասաւ Կոստանդնուպօլսէն ու հարկա-
ւոր նամակներ բերաւ Կ . Ս . տեղացի կառա-
վարչին :

Ֆիլատէֆիայի Լիզիայի օրագրութիւնը հետեւ-
եալ նամակը կը հրատարակէ , որն որ գտնուած
է կըսէ , որունսկի պօղիկայի մը մէջ Լիզիայի
մէկ կողմը :

Սաւերուն վրայ , 5 մարտ 1841 :

« Որով ձեռքը որ կը հասնի այս նամակը , չի
գիտնայ թէ օգնութիւն մը գտնալու յուսով գրված

է , այլ մեր բարեկամներուն ծանուցանելու հա-
մար մեր աղէտալի ու անխորշելի վիճակը :

« Մենք թշուառ ճամբորդներս փրէզտան ըս-
ւած շոգենաւին , որ Կիւ - Կօրքէն մեկնելէն ետքը
գէշ օգերու հանդիպելով , մարտի երկրորդ գիշե-
րը փորձանք մը կրեցինք , որ պատճառեց ձիւնը ,
սառնամանիքը ու մէկ մութ մը որ հարկաւոր քսան
գրկաչափէն անցին անդ չէր երևար :

« Պիշերվան ժամը 2 ին նաւը հանդիպեցաւ մէկ
սառեկ կղզի մը , և իսկոյն լեցեցաւ , ու մենք ալ
հաղիւ թէ ատեն ունեցանք սառերուն վրայ նետե-
լու նաւը չընկերման :

« Հատ ճամբորդներ կրցան իրենց լաթերը հե-
տերին առնուլ . անոնց մէջն էր խղճալի Կօրի-
սը , որ ցուրտին ու անթութեան չի զիմանալով
մեռաւ երկրորդ օրը : Կնչան հիմայ ուրիշ մարդ
չի մեռաւ . բայց որովհետեւ օրէ օր սկսան խորտա-
կիլ , սառերը անշուշտ մենք ալ պիտի կորաւրնիք
երկու իրեք օրէն ետքը . բայց թէ որ Կոստաւոս
զորին նէ , կրնանք ազատիլ այս մեծ վտանգէն :
Հանցանքը մէկունը չէ . նաւը ամուր էր ու աղէկ
վիճակի մէջ . նաւագետը ու նաւաստիները յաջո-
ղակ , խելացի ու աշխոյժ էին : Կեր մակոյկները
այս փորձանքէն մէկ օր առաջ հովին սաստկութե-
նէն ընկղմեւ էին , շաւուրպէս ի զատ որ ետքը
խորտակեցաւ . թէպէտեւ պահելու ըլլայինք զանի ,
չէինք կրնար ասանկ ալեկոծ ծովը իջեցնել :

« Մեր սիրտը տկարացած է . Ռուպիդը նաւա-
պետը ու յարգելի Բուկմէնը միայն կաշխատին որ
քաջալերեն զմեզ : Արեւապէս կը վախճամ որ
միւր այս պարօններուն ազաւել ուրիշ հաճելի
շնորհք մը ընենուն տեղը , յուսահատութեան քա-
ջալերութիւնը չի ցուցնեն : Բայց անանկ ալ Լա-
տուժոյ կամքը պիտի ըլլայ , չէ թէ մերը :

« Երեկ մեծ ուրախութիւն մը ունեցանք . մէկ
պրտիկ շանաճուկ մը որսացինք ու քիչ մը գինիով
կերանք . այս եղաւ մեր կերակուրը . . . Իմ ձեռ-
քերս կը սառնին . . . ալ չեմ կրնար գրել . . . :

մետ կնիկներուն դասը » : Ան ատենը վաղեց եկաւ
Լիզիան ան դարաստանին պահապանը ու զուարթ գեմ-
քով հրաւիրելով զանիկա , ձեռքէն բռնեց ու տարաւ
որ հանգիստ արգարաններուն բնակարանին մէջ :

Իսկ Սինոս հանեց իր գրպանէն գեղեցիկ թաշ-
կինակ մը , որով երեսին քրտինքը սրբելով հարցուց թէ
ո՞վ է ան ուրախանը որ ներկայացաւ իրեն :

— Աղբաւ որդիքի էի , բոլոր իմ կեանքիս մէջ խը-
նայողութեամբ կապելի . և կը ջանայի զրամ էլեկցու-
նելու . բայց հաղիւ թէ քիչ մը բան գիշած էի երբոր մա-
հը հասաւ ինծի . . . պարզեւ կուտայի . ողորմութիւն
կը բաշխէի . . .

— Ո՞վ չար ստախօս . անհամբերութեամբ պօռաց ու-
րիշ ոգի մը . կը՛ համարձակիս նաեւ սուտ խօսիլ . Տէր
Սինոս մի՛ հաւատար անոր . ես իրեն եղբորորդին եմ .
աս իմ հօրեղբայրս շատ հաւատար էր , սակայն բնաւ մէկուն
բան մը տրւած չէ . յիշաւի պարգևներ ընծայեց զինուոր-
ներուն որ բանտը տանին զիս , կարող չըլլալու համար
վճարելու ան փոքրիկ գումարը՝ որն որ պարտաւոր էի
իրեն : Մէկ անգամ ողորմութիւն տրւաւ իր կենացը մէջ .
կրբոր չարագործ մարդ մը սպառազինեալ խնդրեց զայն :

— Ո՞վ անամօթ ստախօս , ըսաւ Սինոս . զիս ալ խա-
րեն՝ կը ջանայիր . Կերբերոս վերցո՛ւր առջեւս տակա .

ու անոր պատիժը աս ըլլայ որ միշտ իր առջեւ ըիւր հա-
ղար ոսկի գրամ տեսնայ , որոնց ձեռք երկնցուցածին պէս
այրին ձեռքերը ու ոսկին աներեւոյթ ըլլայ . . .

— Դուն ո՞վ ես , հարցուց Սինոս . բարակ ու վա-
տուժ ուրուականի մը :

— Հատ հարուստ ու գեղեցիկ պատանի էի , ըսաւ
որդին . աշխարհի մէջ բնաւ ամենին ուրիշ բանի մը կա-
րօտ չէի մօրուքէն ի զատ . ամէն կերպով ջանացի մօ-
րուքս աճեցունելու . բայց օգուտ մը չեղաւ և առանց
մօրուքի մնացի , կանայք սէր չունեցան իմ վրաս , անոր
համար խելագարեցայ և ինքզինքըս սպաննեցի . . .

— Ո՞վ Կերբերոս , ըսաւ Սինոս . ա՛ն տակա մօրուքը
աճեցուր . և իրեն պատիժ ան ըլլայ որ միշտ մօրուքը ա-
ծիլէ . անանկ որ հասկնայ մօրուքի լաւձաւը և ինքզինքը
սպաննելը . . .

Աս վայրկեանին ժամը կը զարնէր : Սինոս անմիջա-
պէս ոտքի վրայ ըլլալով ըսաւ թէ հիմայ կէս օր է , ճաշե-
լէն ետքը հոս կը դառնամ , և սկսաւ հեռանալ . ես ալ
ուղեւոր որ իմ դատաստանըս տեսնայ անոր ետեւէն գա-
ցի և կաղաչէի որ դատէ զիս . սակայն անորոք Սինոս
ինծի դառնալով բարկութեամբ պօռաց . կորսուէ՛ դը-
ժուրքը գնա՛ :

Ան ատենը մեծ տրտմութեամբ ետ դարձայ , բայց որ-

քան սաստիկ զարհուրեցոյ երբոր քովս կայնած տեսայ
սոսկալի Կերբերոսը որ դատաստանըս ըմբօնած կարծե-
լով , կը պատրաստէր զիս տանելու . շուտ մը յարձա-
կեցաւ իմ վրաս , և գլուխս ճանկերուն մէջ առնելով
սկսեց քաշել զիս , ետ ալ կատաղաբար կը զարնէի անոր
ոտքով և ձեռքով : Բայց ուրուական ըլլալովս իմ
զարկանքներս բնաւ չէին վնասէր Կերբերոսի . վեր-
ջապէս հարտարօտ հասնելով՝ ձգեց զիս սոսկալի ու խօ-
րունկ անդունդի մը մէջ : Աս վայրկեանին ափշած ու
զարհուրած բացի աշխրնէս . և մեծապէս ուրախացայ
երբոր ինքզինքս սենեակիս մէջ գտայ , որ գետնին երեսը
տարածված կը կենայի , և քրտինքէն թըրքում էր բո-
լոր մարմինս . գրասեղանը ու երկու աթոռ կործանած է-
ին , ծառաս ճրագը ձեռքը կայնած էր սենեակին դրանը
մէջ , որ եկած էր հօն , լսելով իմ խղճուկիս և աղաղա-
կիս ձայնը :

Թարգ . յիտալ . լեզուէ
Հայրապետ Ս . Խոփմայեան
յաշակերտաց վարժարանիս :

Վիսաք և Միստրա :

Աթոքային քաղաքին բնակիչները զարմանալի բան մը տեսան որ աս դարուն մէջ սքանչելի գիւտերուն մէկն է . այսինքն ջուրի վրայ բալէլը ուղիւ , բոլոր հագուստներով , ու անանկ զիւրութեամբ մը որ պէս թէ մարգագետինի (չայիր չեմէն) մը վրայ ժուռ կուգան :

Յունիսի երկրորդ օրը մէկ մարդ մը որ գեղեցիկ ամառական հագուստներ հագեր էր ու հանդարտութեամբ (սիկարոն) ձեռքը կը քաշէր , Մալար լը ճին վրայ տեսնուեցաւ որ ժուռ կուգար . ուսկից ուժեղութեամբ նետվեցաւ Աթոքային նաւահան գիստը . ձեռքը մէկ երկան գաւազան մը ունէր թիի նման ու ոտքերը դրեր էր մէյմէկ գոգաւոր ամանի (թէքնէի) կամ թէ բսնք փոքրիկ նաւակներու մէջ , որոնց երկայնութիւնը վեց եօթը կանգուն էր ու լայնութիւնը չորս բթաչափ : Միս նաւակները կը նմանին այն փայտէ կօշիկներուն որ Հիւսիսային սքիտօր կը կոչեն , որն որ բւեռային գաւառներուն մէջ կը գործածեն , որ երբոր լեճերը ու ծովերը եայ տեղերը սառնին նէ անոնցմով կանցնին : Միկա ընդհանուր արհեստ մըն է լարնիայի մէջ ու Աթոքային ալ շատ ծանօթ են ասոր , որն որ կը սորվեցնեն նաև հիւսիսային կողմը բնակող զօրքերուն : Չեռքի գաւազանը կը ծառայէ զիւրութեամբ առաջ ելնելու . ու առաջնորդի կամ դեկի (տիւ մէնի) տեղ կը բանեցնեն որ ճանապարհէն դուրս չելեն :

Միս կօշիկներուն հեղինակը տեղակալ Լօքէն պէրկն էր , որ երկուքն է իր ուրիշ հանձարաւոր գիւտերովը : Միկա միայն հեղինակն է ու հեղինակութեան պատուոյն արժանաւոր է . իսկ զօրքի զը նողը եղաւ ճիւղք վարպետը ու Վէնգէլթիէնա անուն օֆիցիալ մը :

Մարդու զարմանք մը կուգայ երբոր կը տեսնայ որ անանկ համարձակութեամբ ժուռ կուգայ ծովուն վրայ . մանաւանդ թէ որ հեռւանց տեսնուի ըլլայ նէ , վասն զի ան ատենը կօշիկներն ալ չեն տեսնուիր :

Իզմիրու կրակէ ելողներուն օգնութիւն ընելու համար հաստատուած բնկերութիւնը մինչև հիմակ 309,982 զուռու ժողով էր , թէ լարուայէն թէ աս կողմերէն : Միկէ ՚ի զատ մասնաւորապէս ողորմութիւն խրկողներ շատ եղան լարուայէն , որոնց գումարն ալ մինչև հիմակ գրեթէ 150,000 զուռու չի հասաւ :

ԱՄԵՐԻԿԱ

19 Յուլիս :

Միսուս 4 ին Պրագիլի կայսեր թագադրութեան հանդէսէ կատարեցաւ ու շատ օր տեւեց : 10 ին մէկ մեծ զիպուած մը այս հանդէսներուն արգելք եղաւ : Միս վրանը , որ զուարճութեան համար Տօն փետրօ ինքնակալը կառուցեր էր Սանդա-Միս դաշտին մէջ տեղը . ուր զրած էին ֆիշէնները , որ 11 ին պիտի նետէին , սաստիկ թնդիւն մը հանելով կրակ առաւ : Միս հաստագործը ու երկու բանէն մեռան , ու տասներ հինգ հոգի վիշակուեցան : Միս դիպուածը շատ ցաւ տրուաւ կայսեր , որ իսկոյն հոգ տարաւ ու օգնեց այն թշուառներուն :

Մեծ Վարդապետի թագաւորայի :

Մեկտեմբերի 4 ին մեծ հանդէսով կատարվեցաւ խաղաղի գիտութեան երրորդ ժողովը : Մեռաւ տուն Լոգոյն Սրբոյ պատարագը բսն Սուրբ Սալի եկեղեցիին մէջ , ուր տեղ քաղաքին երկուք վարպետները երգեցին Լոգոյն Սրբոյ երգը : Միս թէ հարիւրի չափ գիտուններ և բազմութիւն ժողովուրդ հոն տեղ ներկայ գտնուեցան : Պատարագը լըմնալէն ետե գիտունները ժողովուրդէն մէկ մեծ սրահի մը մէջ , ուր տեղ Սիտալի մարքեզը գիտուններուն նախագահը մեծ ճառ մը խօսեցաւ , որ ամենուն հաճելի ըլլալով , սաստիկ ծափ զարկին բոլոր հոն գտնուողները : Միս մարդ ուրախ էր որ մեծ Վարդապետ իր ընտանիքը ներկայ գտնուեցան աս ժողովին : Հետոյ ժողովը Ֆիլիպպիս գիտութեանց վարժարանը գնաց , ուր Վալիլէոս արձանը կանգնեցաւ հանդէսը լըմնալէն ետքը , զանազան դասերու նախագահներուն անունները յիշեցին . Միս Ժեռնէ , նախագահ եղաւ կենդանաբանութեան և անդամապնդութեան դասերուն . Միս Միլի , Ֆիլիպպիս , նախագահ և միսթիմաթիայի դասերուն . Միս Միլի , հանրաբանութեան . Միս Միլի , անկախութեան . Միս Վոլֆալտի , բժշկական գիտութեան :

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստոս , 10 Հոգեմբեր :

Մեռաւ Միսուսի սկսաւ շարժիլ ու անպակաս դուրս ծառնութիւններ կը լինէին . որովհետեւ նոր հունձերուն ապրանքները օրէ օր կուգան գուրտերէն . ուրոնց զիւրաւոր տեսակներուն վրայ քիչ մը ծանօթութիւններ կուտանք աս տեղը :

Միսուս : Միսուս ապրանք գրեթէ չի կայ . որովհետեւ Միսուս ունեցողները նայելով որ լաւ ապրանքին արժանաւոր զին տրուող չեղաւ , անոր համար իսկիւն խառնելով 33-34 զուռու ծախեցին ու կը ծախեն : Իսկիւնը ըստ տեսակին 15-22 զուռու է :

Մուսամ : Մուսամ 50 զուռու քիչէն գնոյ առնող կայ նաւուն մէջը աւանդելու պայմանով ֆրանք-ապօրտօ : (Իսկապէս և աս ապրանքին հունձը շատ է , բայց և այնպէս մօտ օրերըս եկած սոսամիները շուտով ու շահաւէտ զիններով պիտի ծախվին . անկէ ետքը խիստ շատ ապրանք գալով կարելի է որ գինները քիչ մը թուլան :

Տորոն (քեզ պոյս) : Չի ծախված ապրանք խիստ քիչ կայ քաղաքի մէջը . որովհետեւ մէկ երկու անգղիայի վաճառականներ գրեթէ բոլորը առին . ասկէ ՚ի զատ գալու տորոններէն մեծաւոր մասն ալ պայմանագրութիւնով ծախված է : Միս օրվան արժողութիւնը 245-250 զուռու է Պախըրու ապրանքը . ու 230-240 զուռու Վարաւանին :

Բուրդ : (Թուլ է քիչ մը . որովհետեւ շատ ապրանք եկաւ ու ամբիղիայի նաւերուն բեռնաւորութիւնը լըմնալէն համար քիչ ապրանք կը պակսի : Միս ծախք մը չեղաւ մօտ օրերըս . բայց և այնպէս կրնանք գնել աս օրվան գինը 185-215 ըստ տեսակին :

Եղան մորթ : Խիստ քիչ ապրանք կայ . առջի եկածները լաւ գիններով պիտի ծախվին . որովհետեւ ուղղ շատ կայ . 5 1/2-5 3/4 օրվան գիւրավաճառ է :

Չէթ : Վիչ ապրանք կայ . 280-285 զուռու խանթարը կը ծախվի , նաւուն մէջը աւանդելու պայմանով , բոլոր ծախքը վաճառողին վրայ : Միս հասարակօրէն կը յուսացվի թէ քանի որ նոր հունձին ելլալու ատենը կը մօտենայ , այնչափ ալ աս հեղանիւթին գինները կը թուլան :

Յորեն : Մուրդի ու գինները բարձր են . Մուրդի լաւ ապրանքը՝ 38 զուռու է քիչէն . երկրորդ տեսակը՝ 36 . նօհուր՝ 40 զուռու . լուբան՝ 26-27 1/2 . գարին՝ 15 1/2-16 :

Թուղ : Միսուս կուգայ գուրտերէն ու 50-90 զուռու խանթարը ըստ տեսակին կը վաճառվի :

Միսուս : Միս օրվան արժողութիւնը 73 զուռու է չէթին : Միս ապրանքին վրայօք դատողութիւն չենք կրնար ընել ամենին . որովհետեւ լարուայի լուրերուն նայելով պէտք է որ իջնայ . բայց թէ որ մէկ վաճառական մը ելլայ հոս 100 սէփէթի չափ ատենիւր , անշուշտ վերջիշեալ գինը շատ պիտի բարձրնայ :

Միսուս : Պրուսիայի ապրանքը երկան խաղաղ 250 զուռու վաճառվեցաւ թէֆէն : Մարտ խաղաղ 267 : Պորեամպուրի մետաքսը՝ 127-130 զուռու օրվան :

Խահվէ : Վիւրավաճառ է ու շատ ապրանք չի կայ . 630-670 զուռու ըստ տեսակին կը ծախվի :

Մարդ : (Իսկապէս) 185-200 զուռու խանթար . ճերմակը՝ 210-240 :

ԱՐՇԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ . Մի (Օրագիրը շարաթը անգամ մը կը տրգվի :

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 զուռու է , կանխիկ , ու որ ուղէ կրնայ ստորագրվի :

Իզմիր՝ օրագրութեան ապրանք :

Պօլիս՝ Միզիլի խանթար խաղաղի Մաւալանեան Վալիթ աղային գրատուներ :

Պուրտա՝ Վապարճեան Մատթէոս ու Վրիգոր աղայից մաղաղան :

Միզքսանդրիա՝ Միզքսանեան Վարապետ աղային մաղաղան :

Յոպպէ (Լաֆա)՝ մեծապատիւ Մուրատ Միզքի գրատուներ :

Միզքսան՝ Միզքսան Վրիգոր աղային գրատուներ :

Միզքսան՝ Միզքսանեան աղայ Վարապետ մաղաղան :

Միզքսան՝ Միզքսան Վալիթ աղային մաղաղան :

Միզքսան՝ Միզքսան աղայ եղբարց մաղաղան :

Պաղատա՝ Միզքից առաջին թարգման աղայ Սալիկին տուներ :

Վարապէ՝ Միզքսան Վալիթ աղային մաղաղան :

Պոմպա՝ Մարգի պարոնաց Միզքսան որդւոց և ընկերաց վաճառատուներ :

Միզք որ ուղէ կրնայ մասնաւոր բան մը տրգել տալ Միզքսան Մարապետին մէջ՝ 40 փարայ հասուցանելով ամեն մէկ տողին համար , թէ որ տրգվելու բանը արժանաւոր համարի օրագրութեան վերատեսուէր :